

ANKARA ÖZEL TEVFİK FİKRET OKULLARI

**ÇOCUK,
ERGEN,
TELEVİZYON
VE
INTERNET**

REHBERLİK VE PSİKOLOJİK

DANIŞMA SERVİSİ

ÇOCUK, ERGEN, TELEVİZYON VE İNTERNET

Televizyon, günümüzde artık her evde hatta mutfak da dahil olmak üzere evin her bölümünde bulunan bir araç haline gelmiştir. Bu kadar kolay ulaşılabilir olması, her geçen gün artan televizyon kanallarında yayınlanan programların çeşitlenmesi, televizyonu çocuklar ve gençler için daha da çekici hale getirmektedir.

Yaşlarına uygun ve özel hazırlanmış televizyon programlarının, izledikleri ve televizyona ayırdıkları sürenin diğer faaliyetlerini engellemediği durumlarda çocuğun ve gencin zihinsel gelişimi üzerinde olumlu etkileri olduğu söylenmektedir. Özellikle okul öncesi dönem için hazırlanmış özel programların, çocuklara büyük katkıları olduğu bilinmektedir. Ayrıca televizyonun da diğer kitle iletişim araçları gibi çocuğun toplumsallaşması ve sosyalleşmesinde önemli bir işlevi vardır. Televizyon aynı zamanda, dünyanın öbür ucundaki olayları anında aktararak dünyada yaşanan olayları yakından takip etme ve farklı bakış açıları kazanma fırsatı da sunmaktadır çocuklarımıza ve bizlere. Görüldüğü gibi eğitici ve bilgilendirici amaçlarla kullanıldığında televizyonun pek çok olumlu yanı ortaya çıkmaktadır.

Diğer taraftan özellikle 1990'lı yıllardan itibaren televizyonun özelleşmesiyle birlikte pek çok özel kanalın yayın yapmaya başlaması, kanalların yayın saatlerinin uzaması, bu kanallar arasındaki rekabetin artması nedeniyle çok renkli ve hareketli programların yapılması, televizyonu daha çok bir eğlence aracı haline getirdi.

Hatta televizyon evimize, ailemize, yaşantımıza o kadar çok girdi ki artık ondan kopamaz hale geldik. Popüler Psikiyatri Dergisi'nin 28. sayısında "İletişim Teknolojisiyle İletişim Çöpe" başlıklı yazıda şu şekilde değiniliyor insanların televizyona olan bağımlılığın:

"Artık düşünsel melekelerini kullanmayıp, her şeyi teknolojik aletlere havale eden bir insan tipi oluştu. İhtiyaçlarına "hazır" olarak ulaşabiliyor insanlar. İnternet sayesinde bilgi tek "tıkla" ayaklarınıza seriliyor. 150'ye yakın TV programına aynı anda ulaşabilmenin hazzıyla kendini "dünyaya açık" hissedeni insan, aslında bir eve bu nedenle "hapis" olduğunun farkında bile değil. Sorun nerede peki? Güneşli bir hafta sonu, TV nedeniyle evlere "gönüllü hapis" yaşayan binlerce insanın bu durumdan "hoşnut" olduğunu ifade etmesi, asıl sorun aslında. Beyin adeta "sokağa çık", "dolmuşu bin", "arkadaşını ziyaret et" diye emir vermekte zorlanıyor. "TV izle, TV izle" şeklinde bir emre karşı gelemiyorlar sanki ve renkli kutuya itaat ediyorlar. "Ev sineması" aletleri üretildi, insanların salonda sinema izleme zevki de teknolojiye teslim oldu böylece. Ünlü yazar Mehmet Altan "Televizyon ekranlarının karşısına kurula kurula, yaşamı da sanallaştırmaya mı başladık? diye soruyor bu çerçevede..."

Biz yetişkinler böyle davranınca çocuklarımız da bizlerden gördüklerini uyguluyorlar, doğal olarak onlar da çok küçük yaşlardan itibaren televizyon bağımlısı haline geliyorlar. Televizyonla birlikte

çocuklar hem görme hem işitme duyularına hitap eden bir araçla birlikte yaşamaya ve bu araçtan yaşadıkları yakın çevrenin dışında kalan yaşamla ilgili tüm bilgi ve becerileri doğru veya yanlış öğrenmeye başlıyorlar.

Televizyon, popüler kültürün birçok özelliğini göz önüne koymaktadır. Bu kültürel özellikler, kimi zaman hayalî, mizahî, gerçeklere aykırı olarak gerçeğe yakın ya da abartılı bir şekilde dile getirilmektedir. Medya yoluyla çeşitli kişilik tipleri ve kahramanlar yaratılmaktadır. Gençler, yaratılan bu tipler ve onların yaşam biçimlerini farkında olmadan benimsemektedirler. Bu tipler gençler tarafından rol oynama ve taklit kaynakları olarak kullanılmaktadır. Özellikle çevrelerinde özdeşleşecek modeller arayan ergenlik çağındaki gençler, yaratılan bu karakterlerle özdeşleşmekte kimi zaman onlara tapacak derecede hayranlık geliştirmektedirler. Bu durumu örneklendirmek için çok uzaklara gitmeye gerek yok. Televizyonda uzun zamandır yayınlanan “Kurtlar Vadisi” dizisindeki “Polat Alemdar” karakteri birçok gencin ve çocuğun idolü haline gelmiş, çoğu genç onun giyim tarzını, karakterini, düşüncelerini davranışlarını kendine model olarak seçmiştir. Her gün bu konuyla gündeme gelen, kendisini ve çevresini tehlikeye atan gençleri mutlaka sizler de basından takip ediyorsunuzdur.

Çocuklar, özellikle küçük çocuklar da bu durumdan nasiplerini almaktadırlar. Çocuklar, kurmaca ve gerçek arasındaki farkı yetişkinler kadar kolay bir biçimde algılayamazlar; yani gerçeğe gerçek olmayanı ayırt edemezler. Gözleri önünde olup bitenin bir oyun ya da temsil olduğunu bilmez, gerçek sanırlar. Doğal olarak televizyonda gözlemledikleri her şeye de inanma eğilimi gösterirler. Üstüne üstlük haberler de dahil olmak üzere programların çoğu şiddet, saldırganlık ve cinsellik içermektedir. Başkalarına hükmetmek, savaşmak, parayı güç olarak kabul etmek, zayıfı ve güçsüz olanı ezmek sürekli işlenen konular arasında yer almaktadır. İyilerin yaptığı şiddet; cezalandırılmamakta aksine özendirilmektedir. Birçok araştırma ve Amerikan Psikoloji Derneği televizyondaki şiddet ile çocukların saldırgan davranışları arasında bir ilişki olduğunu desteklemektedir.

Televizyonda yayınlanan reklâmlar da çocuk üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Reklâmlar çocuğun yanlış tüketim eğilimini arttırmaktadır.

Günümüzde televizyonun yanı sıra bilgisayar, internet gibi ileri teknoloji içeren iletişim araçları da çocuğun hayatında önemli bir yer tutmaktadır. Bu iletişim araçları, çocuk ve gençlerin inanış, tutum ve davranışlarını; ebeveynler, okul ve öğretmenlerden daha fazla etkileyebilmektedirler. İnternet, sınıf duvarlarının da içinde bulunduğu tüm sınırları kaldırmaktadır. Öğrencilerin farklı bilgilere ve düşüncelere ulaşarak eleştirel düşünme becerileri kazanmasına yardımcı olmaktadır. Bunun yanı sıra bilgisayar ve internet;

- Bireylere bilgileri karşılıklı paylaşma ortamı yaratır ve diğer kullanıcılar ile fikirlerini tartışma olanağı sunar.
- Belli bir öğrenci ve öğretmen grubuna, ortak ilgi alanları çerçevesinde farklı bölgelerdeki insanlarla iletişim olanağı sunar.
- Öğrencilere, kendi kendilerine dünya çapındaki bu ağ üzerinde arama ve araştırma yapma becerileri kazandırır. Uygun tekniklerle bu kazanımlar erişilen bilgileri etkin kullanma davranışlarına da dönüştürülebilir.

Bilgisayar ve internet gibi araçlar çocuk ve gençlerin öğrenmeleri için onlara gelişimsel olarak uygun ve sınırsız bir çevre sağlarken kontrolsüz kullanıldığında bu araçlar aracılığı ile gençler ve çocuklar olumsuz cinsel bilgiler, şiddet davranışları, alkol ve sigara alışkanlıkları, kumar, sağlıksız beslenme alışkanlıkları gibi istenilmeyen alışkanlıklar edinebilirler.

Yapılan çalışmalar günümüzde çocuk ve gençlerin televizyon, video, bilgisayar, internet, sinema, radyo, teyp, video oyunları gibi kitle iletişim araçlarının karşısında günde 4–5 saatten daha fazla zaman geçirdiklerini göstermektedir. Bu süre uyku haricinde diğer aktivitelere harcanan süreden daha fazla bir süredir ve bu araçlar etkileşimli olarak kullanıldığında bu süre 8 saate çıkabilmektedir. Bilgisayarın önünde bu kadar uzun süreler harcanması gelişim çağında olan çocuklarda;

- Duruş ve oturuş pozisyonlarına bağlı olarak iskelet-kas sisteminde hasarlara,
- Görme problemlerine,
- Elektromanyetik radyasyon problemlerine,
- Yaratıcı ve zihinsel gelişim risklerine,
- Dil becerilerinde gerilemeye,
- Bazı çocuklarda epilepsi nöbetlerine,
- Okumaya dayalı akademik başarıda düşmeye,
- Beyin gelişiminde problemlere,
- Sosyal gelişiminde olumsuzluklara neden olabilmektedir.

Ergenlik çağının en büyük özelliklerinden biri “arkadaşlık kavramı”dır. Gencin; zihinsel, duygusal gelişme gösterdiği ve her şeyi eleştirip, soruşturup, kendine özgü yeni bir dünya kurmaya çalıştığı ergenlik çağında, gencin dayanabileceği en önemli güven kaynağını arkadaşlık oluşturur. Oysa televizyonun ve bilgisayarın karşısında zamanının büyük bir kısmını geçiren genç, onun sosyalleşmesinin en önemli ayağını oluşturan arkadaşlarından uzaklaşacak, hatta arkadaşlarının yerini televizyon ve bilgisayarın almasına izin verecektir.

Peki böyle bir durumda aileleri olarak sizlere ne tür görevler düşmekte? Günümüzde çok önemli iletişim kaynağı olan bilgisayar ve televizyonu çocuğunuzun hayatından tamamıyla çıkarmalı mısınız; yoksa sınırlı saatler içinde ve kontrollü olarak izin mi vermelisiniz? Çocuğunuz günde kaç saat televizyon izlemeli? Çocuğunuzun, İnternet’te istediği gibi dolaşmasına izin vermeli misiniz? Oyundan eğlenceye, masaldan alışverişe, eğitimden spora kadar her türlü alanda bilgi sahibi olmamıza yardımcı olan televizyonu ve interneti daha etkin ve verimli olarak nasıl kullanabilirsiniz?

İşte cevabını aradığınız sorularla ilgili öneriler...

- Çocuklar, ana babalarının davranışlarını model almaya devam etmektedirler. Öncelikle sizler, kendi TV izleme sürenizi de sınırlayarak TV'siz etkinliklerle daha çok uğraşarak iyi alışkanlıklara model olun (kitap okuma, spor yapma vb).
- Çocuğunuzun çalışma odasına da bir televizyon koyarak izlediği programları denetleyemeyeceğiniz ve onu aile ortamından soyutlayacak bir yanlışa düşmeyin.
- Çocuğunuzun günlük TV izleme süresini sınırlayın.
- Çocuğunuzun, şiddet ve cinsellik içeren, onu olumsuz etkileyebileceğini düşündüğünüz programları izlemesine engel olun.
- Televizyonda yayınlanan programları çocuğunuzla birlikte izleyerek zaman zaman onları düşündüren ve etkileyen şeyler üzerine birlikte konuşun.
- Tüketimi önlemek için çocuğa küçük yaşlardan itibaren bilinçli tüketim konusunda eğitim verin.
- Çocuğunuzun yeteneklerini keşfederek farklı uğraşlar bulmasına yardımcı olun; böylece televizyon izleyerek geçireceği vakti, farklı ve kendisi için daha faydalı olabilecek bir aktiviteyle geçirebilir.
- Ders zamanını ve TV zamanını kesin olarak ayırın.
- Televizyon karşısında yemek yeme konusunda bir düzenleme getirin. Kimi evlerde yemek masasının yeri televizyona göre ayarlanmaktadır. Sonuçta ne tam anlamıyla yemek yemenin ne de televizyon izlemenin keyfi yaşanmaktadır. Ailece birlikte yaşanabilecek en keyifli anlardan biri olan akşam yemeklerinin felaket ve şiddet manzaralarıyla gölgelenmesine izin vermeyin.
- Çocuğunuzun okulunu, arkadaşlarını, oynayacağı oyunları nasıl hassasiyetle seçiyor, uzaktan da olsa nasıl sürekli takip ediyorsanız, İnternet'le olan ilişkisine de kayıtsız kalmamalısınız.
- İnternet karşısında geçirilen zaman da kontrol altında tutulmalıdır. Ergenlik çağındaki gençlerin arkadaşlarıyla iletişim kurmaya daha fazla ihtiyaçları vardır. Bu durum, gencin sosyalleşmesi adına büyük bir adımdır; ancak arkadaşlarıyla geçireceği vaktin yerini sanal bir ortam alırsa gencin sağlıklı gelişiminin parçası olan sosyalleşmesi de tamamlanmayabilir.
- İnternet'te, mümkünse birlikte gezinmeli ve öğrenmelisiniz ancak bunu yaparken çok fazla kısıtlayıcı ve baskıcı da olmamalısınız. Aksi takdirde gencin kendi başına bir şeyleri başarma yetisini engelleyerek onun özgüven kazanmasına engel olabilirsiniz.
- Çocuğunuzun girdiği siteleri zaman zaman kontrol edebilirsiniz.
- Bütün ailenin zihinsel ve fiziksel hareket sağlayacak etkinliklerle ilgilenmesini sağlayın.
- Kontrol edemeyeceğiniz durumlar için çocukların odalarında İnternet bağlantılı bilgisayar bulundurmamalısınız.
- Aynı zamanda çocuğunuzun video ve bilgisayar oyunlarını da sınırlandırın. Oynanan oyunun içeriği hakkında endişeleriniz varsa çocuğunuzla birlikte oynayın.
- Çocuklarınızın denetimsiz olarak İnternet kafelere gitmelerine izin vermeyin.

Çocukları ve gençleri sürekli koruma altında tutmak ve kısıtlamak tabii ki bir çözüm değildir. Sürekli onların yanında değilsiniz, olamazsınız da; ancak onları tamamıyla kendi hallerine bırakmak da bir çözüm değildir. Ergenlik dönemindeki gençlerin en büyük ihtiyaçları yönlendirilmek ve desteklenmektir. Onlarla konuşun, onlara fikirlerini sorun. Kendi inisiyatiflerini kullanmaları için fırsatlar verin. Onlara güvendiğinizi ifade edin. Unutmayın ki eğer çocuğunuz sizin yanınızda kendisini iyi hissederse bunu yaşayabileceği başka bir mekân arayışı içinde de bulunmaz.

REFERANSLAR

- ARNAS, Y.A. **3-18 Yaş Grubu Çocuk ve Gençlerin İnteraktif İletişim Araçlarını Kullanma Alışkanlıklarının Değerlendirilmesi**. The Turkish Online Journal of Educational Technology, sayı:4. Ekim 2005.
- CANTER, L. **Televizyon Bağımlısı Çocuklar**. HYB Yayıncılık, Ankara. 1998.
- **Güvenli İnternet**. Çocuk ve Aile, sayı: 49. 2002.
- **İletişim Teknolojisi Yoluyla İletişim Çöpe...Popüler Psikiyatri**
- KAYA, İ. **Çocuk, Ergen ve Medya**. www.ruhsagligi.org.
- KÜNÜÇEN, A.Ş.. **Televizyonda Haber Programları, Şiddet ve Çocuk**. www.iletisim.selcuk.edu.tr/yayinler/dergi/ozet10.htm.
- SEVERİN, G. **Ergenlik Çağının Tehlikeleri**. Çocuk ve Aile Kitapları, Ankara. 2000.
- ŞAHİN, P. **Kitle İletişim Araçlarının Sınıf Yönetimi Üzerindeki Etkisi**. egitirim.inonu.edu.tr.

